Algemene Rekenkamer

Let op! Erratum
Op p. 5, p. 7 en p. 8 van deze brief en in de bijlage *Opvolging aanbevelingen, casus Innovatiebeleid* staat een fout. Zie voor de juiste versie het erratum bij deze brief op www.rekenkamer.nl, onder het kopje bijbehorende stukken.

BEZORGEN

Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
DEN HAAG

Lange Voorhout 8
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
T 070-342 43 44
E voorlichting@rekenkamer.nl
W www.rekenkamer.nl

DATUM 7 oktober 2014
BETREFT Aandachtspunten bij de begroting 2015 van het Ministerie van Economische Zaken

Geachte mevrouw Van Miltenburg,

Met deze brief ontvangt u enkele aandachtspunten bij de begroting 2015 van het Ministerie van Economische Zaken. Een goede verantwoording begint bij een goede begroting. Het is van belang inzicht te hebben in hoe de regering uw Kamer informeert over voorgenomen bezuinigingen of intensiveringen en de bijbehorende maatregel(en) en effecten. Deze brief kan uw Kamer derhalve gebruiken bij de voorbereiding op de begrotingsbehandeling.

De begroting 2015 van het Ministerie van Economische Zaken omvat 4.870 miljoen euro aan uitgaven en 10.168 miljoen euro aan ontvangsten, waarvan 9.100 miljoen euro aardgasbaten.
Voor de volledigheid wijzen wij er op, dat belastinguitgaven niet in de begroting van Economische Zaken zijn opgenomen, maar dat een overzicht van alle belastinguitgaven is opgenomen in bijlage 5.3 van de Miljoenennota 2015.
Voor de minister van Economische Zaken, die beleidsmatig wel verantwoordelijk is voor de aan het beleidsterrein Economische Zaken gerelateerde belastinguitgaven, gaat het in 2015 om een geraamd financieel belang van 8.204 miljoen euro.
De twee regelingen op het terrein van Economische Zaken met het grootste financieel belang in 2015 zijn:

- Landbouwvrijstelling in de inkomstenbelasting: 1.791 miljoen euro;
- Zelfstandigenaftrek: 1.741 miljoen euro.

We besteden in deze brief aandacht aan de volgende onderwerpen uit de begroting:

UW KENMERK
ONS KENMERK 14006126 R
BIJLAGEN 12

200 ▶ 1814 - 2014

1. besteding aardgasbaten;
2. maatregelen voor duurzame energie;
3. reserve voor financiële correcties op Europese subsidies;
4. open data;
5. opvolging aanbevelingen Algemene Rekenkamer.

Uitgaven

Beleidsartikelen begroting 2015		Begrote bedragen x €1.000	Komt aan bod in
11	Goed functionerende economie en markten	192.483	
12	Een sterk innovatievermogen	695.025	§ 1
13	Een excellent ondernemingsklimaat	306.921	
14	Een doelmatige en duurzame energievoorziening	1.519.026	§ 2, § 4
15	Concurrerende, duurzame, veilige agro-, visserij- en voedselketens	585.628	§ 3, § 4
17	Groen onderwijs van hoge kwaliteit	829.465	
18	Natuur en regio	293.151	
40	Apparaat	349.016	
		4.870.715	

Ontvangsten

Beleidsartikelen begroting 2015		Begrote bedragen x €1.000	Komt aan bod in
11	Goed functionerende economie en markten	52.265	
12	Een sterk innovatievermogen	61.601	
13	Een excellent ondernemingsklimaat	78.041	
14	Een doelmatige en duurzame energievoorziening	9.535.411	§ 1
15	Concurrerende, duurzame, veilige agro-, visserij- en voedselketens	313.058	
17	Groen onderwijs van hoge kwaliteit	75	
18	Natuur en regio	96.707	
40	Apparaat	31.299	
		10.168.457	

1 Besteding van aardgasbaten: feiten, cijfers en scenario's

Het kabinet heeft gelijktijdig met de begroting zijn plannen naar de Tweede kamer gestuurd voor de oprichting van een zogenoemd Toekomstfonds. Dit fonds zal worden gevoed met een startkapitaal van 200 miljoen euro, middelen uit het bestaande Innovatiefonds MKB+ en mogelijke meevallers in de aardgasbaten vanaf 2014.

Wij hebben recent onderzoek gedaan naar de besteding van de aardgasbaten, waaronder de ervaringen met het Fonds Economische Structuurversterking. De uitkomsten publiceren wij heden in het rapport *Besteding van aardgasbaten: feiten, cijfers en scenario's*.

In dit rapport trekken wij de volgende voor het Toekomstfonds relevante lessen:

- Maak in geval van fondsvorming een weloverwogen keuze voor een specifiek type fonds (vermogensfonds/verdeelfonds), zorg ervoor dat de doelen van het fonds helder zijn geformuleerd en passen bij het fondstype. Stel voorts een eenduidig stelsel van procedures en criteria op.

- Zorg dat het management van het fonds en de advisering over de toekenning van fondsgelden onafhankelijk gebeurt.
- Maak heldere afspraken over hoe er informatie wordt verstrekt en verantwoording wordt afgelegd over het fondsbeheer, zorg voor onafhankelijke evaluaties en verbind gevolgen aan uitkomst van evaluaties.

2 Ambities en samenhang maatregelen duurzame energie nog niet duidelijk

De minister van Economische Zaken streeft naar een doelmatige en duurzame energievoorziening. Hij zet diverse instrumenten in die moeten bijdragen aan deze algemene doelstelling en heeft hiervoor in 2015 ruim 1.6 miljard euro begroot. De uiteenlopende maatregelen dragen tevens bij aan de afspraken uit het Energieakkoord, waaronder het streven naar een toename van het aandeel van hernieuwbare energieopwekking naar 14% in 2020 (in 2013 was dit 4,5%).
In het verantwoordingsonderzoek 2012 en in onze brief bij de begroting 2014 hebben wij eerder opgemerkt dat een tijdpad op weg naar de doelstelling 2020 ontbreekt.[1] Dit is ook nu nog het geval. Het doel moet bereikt worden met subsidies als de SDE+ (Stimuleringsregeling Duurzame Energie), maar ook met subsidies voor onder meer Topsectoren Energie, Energie-innovatie, Green Deals en 'subsidies Energieakkoord'. De samenhang tussen de afzonderlijke maatregelen en de relatie tussen doelen, middelen, resultaten en het beoogde tijdpad maakt de minister in de begroting niet voldoende duidelijk, zodat ook de verantwoording achteraf problematisch zal zijn.
Uit de begroting 2015 blijkt bijvoorbeeld niet wat de SDE+ en andere lopende regelingen voor duurzame energieproductie (MEP en SDE) naar verwachting gaan bijdragen aan het halen van de doelstelling. Ook is niet helder hoe deze subsidies samenhangen met bijvoorbeeld het instrument 'subsidies Energieakkoord', waarvoor de uitgaven vanaf 2016 gaan oplopen naar 50 miljoen euro per jaar. Voorgaande geldt ook voor de subsidies voor Green Deals. Deze aanpak is sinds 2011 een onderdeel van het groene-groeibeleid van het kabinet. In de begroting bevat hiervoor een jaarlijks wisselend bedrag aan geraamde uitgaven: 0,75 miljoen euro in 2015 en 18,7 miljoen in 2016. Ook het Energieakkoord noemt de Green Deals als één van de instrumenten om tot een volledig duurzame energie-huishouding te komen. In de begroting maakt de minister zijn ambities met Green Deals niet specifiek, meetbaar of tijdgebonden. De minister verwijst wel naar een

[1] Rapport bij het Jaarverslag 2012 van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) (Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 33605 XIII, nr. 2) en Aandachtspunten bij de begroting 2014 van het Ministerie van Economische Zaken (Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 750 XIII, nr. 5)

overzicht van lopende Green Deals, maar dit biedt weinig inzicht in de (beoogde) effecten van dit instrument. Ook dit bemoeilijkt verantwoording over effectiviteit.

3 Noodzakelijke omvang begrotingsreserve voor financiële correcties van de Europese Commissie onduidelijk

De begroting 2015 maakt melding van een interne begrotingsreserve *Apurement* (goedkeuring) van ruim 177 miljoen euro (artikel 16). Deze is bedoeld voor het opvangen van financiële correcties die de Europese Commissie geregeld aan lidstaten, dus ook aan Nederland, oplegt wegens foutief uitgegeven subsidies uit Europese fondsen. De begroting voorziet in een jaarlijkse voeding van de reserve met 7,2 miljoen euro.
De begroting vermeldt dat het Ministerie van Economische Zaken maatregelen heeft genomen om de risico's op financiële correcties te verkleinen door interpretaties van EU-regelgeving zoveel mogelijk vooraf aan de Europese Commissie ter verduidelijking voor te leggen. De begroting vermeldt niet wat de resultaten zijn van deze maatregel en wat het verloop is van de reserve. Het antwoord op deze vragen kan inzichtelijk maken welk bedrag nodig is voor deze begrotingsreserve.
Ook maakt de begroting niet duidelijk in welke mate Nederland voldoet aan de Europese verplichting om op basis van de financiële correcties onrechtmatige betalingen terug te vorderen bij de eindbegunstigde (het ontvangende bedrijf of de bedrijvensector indien deze de veroorzaker is en niet het ministerie) en wat hiervan het financiële belang is.[2]

4 Maak openbare gegevens actief beschikbaar als open data

De overheid moet méér het voortouw nemen in het actief digitaal beschikbaar stellen van de openbare data waar zij over beschikt. Daarmee neemt het inzicht in de besteding van belastinggeld toe, ontstaan kansen voor hergebruik van data en wordt de overheid gestimuleerd om te innoveren en efficiënter te werken. Hiervoor is het van belang dat de departementen weten over welke data zij beschikken en welk deel daarvan openbaar is en dus als open data kan worden aangeboden. Een en ander constateerden wij in ons *Trendrapport open data* (maart 2014).[3]

---

[2] Op de noodzaak van maatregelen om financiële correcties te voorkomen en op de verplichting tot terugvorderen wezen wij eerder in het Rapport bij de Nederlandse EU-lidstaatverklaring 2011 (Tweede kamer, vergaderjaar 2011–2012, 33 249, nr. 1.)

[3] Trendrapport open data, Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 32 802, nr. 7 (Bijlage)

Om het gebruik van open data een verdere impuls te geven is inzicht in de beschikbare data, via bijvoorbeeld een data-catalogus of een data-inventarisatie, een belangrijke voorwaarde. Dit biedt niet alleen inzicht in welke data men in huis heeft, maar is ook cruciaal voor het bepalen welke data al dan niet op korte termijn open kunnen en welke niet.
Wij merken op dat de minister van Economische Zaken in het kader van het doorbraakproject 'Open Geodata als grondstof voor groei en innovatie' stappen zet om via publiek private samenwerking de beschikbaarheid en het gebruik van open (geo)data te versnellen. Dit project stemt vraag naar en aanbod van open data beter op elkaar af en beoogt belemmeringen in het gebruik op te ruimen. Vooralsnog ontbreekt het hierbij echter aan een heldere planning.
Twee goede voorbeelden van het open stellen van data zijn op het terrein van Economische Zaken de gegevens over de opsporing en winning van olie, gas en aardwarmte, die beschikbaar gesteld worden via het NL Olie en Gasportaal (http://www.nlog.nl) en de inspectieresultaten die de NVWA openbaar maakt. Ook de onderliggende datasets van deze inspecties zouden naar ons inzicht relatief eenvoudig als open data aangeboden moeten kunnen worden.
Wij bevelen de Tweede Kamer aan om de minister van Economische Zaken te vragen om een data-inventarisatie uit te voeren en aan uw Kamer aan te geven welke data nog meer op korte termijn open beschikbaar kunnen worden gesteld voor publiek gebruik.

5 Opvolging aanbevelingen Algemene Rekenkamer

We wijzen de Tweede Kamer op de stand van zaken met betrekking tot het opvolgen van de aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer door het Ministerie van Economische Zaken. Tot voor kort was er geen goed inzicht in de mate waarin de ministeries onze aanbevelingen opvolgen. Sinds 2013 vragen wij daarom de ministeries om ons te rapporteren welke acties zij hebben ondernomen naar aanleiding van onze onderzoeken. Voor het Ministerie van Economische Zaken betreft het voor de periode van januari 2012 tot en met juni 2014 12 rapporten met daarin 57 aanbevelingen. Op 46 van deze aanbevelingen hebben de bewindspersonen van Economische Zaken actie ondernomen, op de overige 11 dus niet, hoewel zij in 2 gevallen daartoe wel een toezegging hadden gedaan.[4] In de bijlage staat een uitgebreidere rapportage van de resultaten voor het Ministerie

[4] Dit zijn: 1) de aanbeveling 'Zorg ervoor dat, zodra de nieuwe Nederlandse aanbestedingswet in werking treedt, er een adequaat monitoring- en informatiesysteem is waarmee kan worden vastgesteld of aanbestedingsregels worden nageleefd en doelmatig en doeltreffend zijn.' Uit ons onderzoek Europees aanbesteden (2012). Dit wordt volgens het ministerie al gedaan; en 2) de aanbeveling 'Onderzoek en monitor de werking van risicogestuurd handhaven met behulp van elektronische middelen.' Uit ons onderzoek Terugblik duurzame visserij (2013). Dit wordt volgens het ministerie al gedaan.

van Economische Zaken. Ook hebben wij in een bijlage per rapport de stand van zaken in kaart gebracht. Deze zijn ook digitaal te vinden op http://www.rekenkamer.nl/Publicaties/Opvolging_aanbevelingen. Zo kan de Kamer zicht houden op de mate waarin ministeries daadwerkelijk aan de slag gaan met onze aanbevelingen en indien gewenst de bewindspersonen daarop aanspreken.

Verwachte publicaties

De komende tijd verwachten we op het terrein van het Ministerie van Economische Zaken de volgende onderzoeken te publiceren:

- *Besteding van aardgasbaten: feiten, cijfers en scenario's,* publicatie op 7 oktober 2014
- *Zicht op deelnemingen,* publicatie voorzien eerste kwartaal 2015.
- *Beheer van het landelijk elektriciteitsnet (TenneT),* publicatie voorzien eerste kwartaal 2015.
- *Stimulering duurzame energie (SDE+),* publicatie voorzien eerste helft 2015.

Tot slot

Indien gewenst gaan wij graag met u in gesprek over de door ons geconstateerde aandachtspunten bij de begroting 2015 van het Ministerie van Economische Zaken. Een afschrift van deze brief sturen wij naar de voorzitter van de Eerste Kamer, de minister-president, de minister van Financiën en de Koning.

Algemene Rekenkamer

drs. Saskia J. Stuiveling,
president

dr. Ellen M.A. van Schoten RA,
secretaris

Hieronder staat de stand van zaken voor het Ministerie van Economische Zaken weergeven wat betreft de opvolging van onze aanbevelingen. In de periode van 2012 tot en met juni 2014 hebben we 12 rapporten aan de Minister van Economische Zaken gericht, met daarin 57 aanbevelingen.

Aantal acties naar aanleiding van aanbevelingen

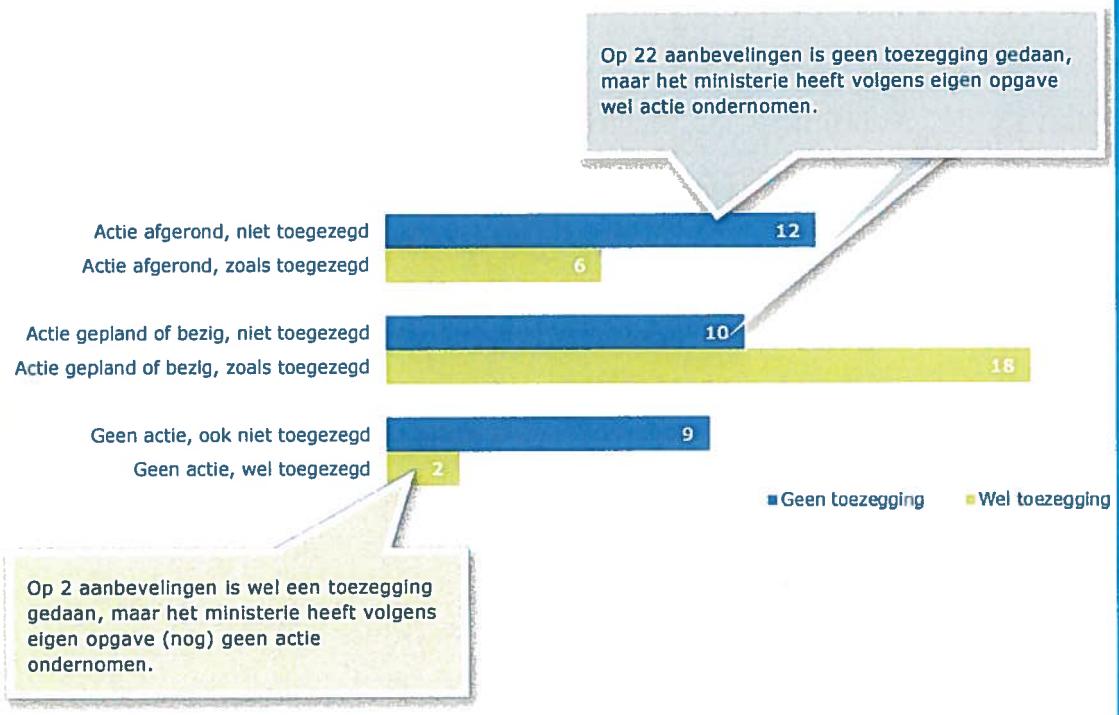

In het volgende figuur vergelijken we de mate waarin onze aanbevelingen worden of zijn opgevolgd door het Ministerie van Economische Zaken met het rijksbrede gemiddelde.

Economische Zaken vergeleken met de totale rijksoverheid 8/8

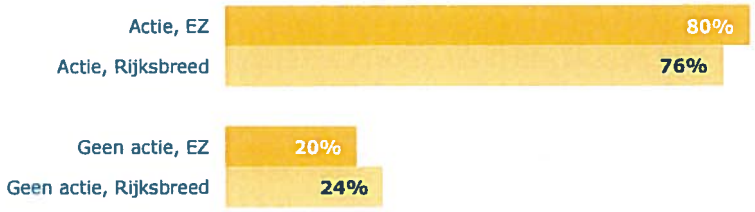

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgave Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) en Ministerie van Economische Zaken (EZ)

Waddengebied: natuurbescherming, natuurbeheer en ruimtelijke inrichting (28 november 2013)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de ministers van EZ en IenM Maak eerst 'pas op de plaats' en sta stil bij de vraag wat, gegeven de doorgevoerde decentralisatie en de lopende discussie over de kerntaken van de Waddenprovincies en -gemeenten, precies de resterende rijksambities voor het Waddengebied zijn en welke instrumenten vanuit het Rijk worden ingezet om deze ambities te bereiken.	De minister gaat in haar reactie aan dit punt voorbij.	Wij hebben in ons nawoord ons pleidooi herhaald om voor 2015 de rijksambities en het beleidsinstrumentarium voor het gehele waddengebied mee te nemen in het overzicht met rijksambities. De 'pas op de plaats' die wij van de minister vragen betreft het opstellen van een actueel integraal overzicht met daarin opgenomen de rijksprogramma's, (sectorale) ambities voor de komende jaren en de lopende rijksmaatregelen in het gehele waddengebied.	**IenM** - actie is gepland op basis van besluit[1] **EZ** - actie is gepland op basis van besluit[2]

[1] Brief aan de Tweede Kamer van 2 juli 2014 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 29 684, nr. 114) inzake aanbieding plan van aanpak Verbetering Beheer Waddenzee.

[2] Zie reactie IenM.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de ministers van EZ en IenM Bij deze 'pas op de plaats' hoort ook een herijking van de coördinerende verantwoordelijkheid. Verbeter de aansturing en coördinatie van het Waddenzeebeleid. Maak expliciete afweging welke minister coördinerende verantwoordelijkheid voor de Wadden op zich neemt. Het is belangrijk dat het rijksbeleid voor het Waddengebied door de coördinerend minister voor de Wadden (nu IenM) eenduidiger wordt aangestuurd en gecoördineerd. Betrek in het besluit over coördinerend ministerschap niet alleen het hiervoor genoemde overzicht van rijksambities en -instrumenten (pas op de plaats), maar ook de lopende heroriëntatie en kerntakendiscussie van Waddenprovincies en -gemeenten. De coördinerende rol van de Waddenprovincies voor het Waddengebied neemt toe. Recente gedeeltelijke decentralisatie van het Waddenzeebeleid biedt kansen op betere aansturing (natuur)beheer, monitoring en financiering, en op meer samenhang in resterende rijksambities voor het Waddengebied. Twee ministers (IenM en EZ) blijven verantwoordelijk voor beleid en beheer in Waddengebied. Daarmee blijft bestuurlijke organisatie op rijksniveau complex.	Er is sprake van een goede afstemming op Rijksniveau tussen twee ministeries. Het is belangrijk dat de relatie tussen regionale en rijksambities blijvend wordt gelegd. Het nieuwe Regiecollege Waddengebied (RCW) is voor mij het gremium waarin dit met elkaar wordt besproken. Ik wil dit nieuwe RCW een kans geven om zich de komende jaren te bewijzen, en zal hier in mijn evaluatie van de Structuurvisie Waddenzee in 2015 op terugkomen.	De minister gebruikt in haar reactie consequent de term 'Waddenzee'. Ons onderzoek gaat over het Waddengebied, dat een grotere oppervlakte beslaat dan de Waddenzee. Het Waddengebied omvat het Natura 2000-gebied dat op grond van internationale verplichtingen moet worden beschermd en beheerd. Dit onderscheid is van belang omdat de minister schrijft dat er sprake is van een goede afstemming van het beleid (i.e. het beleid voor de Waddenzee) op rijksniveau en dat de taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen de Ministeries van IenM en EZ helder is. De minister gaat hier voorbij aan de complexere bevoegdheden en verantwoordelijkheden die een onoverzichtelijke kluwen vormen in het Waddengebied.	**IenM** - actie is gepland op basis van besluit[3] **EZ** - actie is gepland op basis van besluit[4]

[3] Brief aan de Tweede Kamer van 2 juli 2014 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 29 684, nr. 114) inzake aanbieding plan van aanpak Verbetering Beheer Waddenzee.

[4] Zie reactie IenM.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de ministers van EZ en IenM De volgende stap is een eenvormiger inrichting van het beheer en de verantwoording daarover. Creëer een overzichtelijke bestuurlijke situatie in het Waddengebied zelf, waarin de verantwoordelijkheden en bevoegdheden duidelijk zijn verdeeld over de bestuurslagen en waarin controle en verantwoording efficiënt zijn geregeld, zonder doublures in de informatieuitvraag. Wij doen vier suggesties voor praktische oplossingen: 1. Rijkswaterstaat of enkele samengevoegde onderdelen van Ministerie van EZ aanwijzen als centrale natuurbeheerder; 2. natuurbeheer in handen leggen van consortium van bestaande terreinbeheerders; 3. instellen van een "regionale uitvoeringsdienst Wadden'; 4. Waddenprovincies aanwijzen als centrale natuurbeheerder. Rode draad in alle opties is dat één partij de regie zou moeten voeren over het natuurbeheer. We hebben geen voorkeur voor een van de oplossingen. Ze zijn allemaal te realiseren zonder dat er veel hoeft te veranderen aan de huidige bestuurlijke constellatie. In het Waddengebied zijn veel beheerders actief. Zij werken niet altijd goed samen. Het gevolg hiervan is dat de afstemming en informatie-uitwisseling niet goed verlopen. De beheerraad van het Ministerie van EZ heeft hierin geen verbetering kunnen brengen. Doordat natuurbeheer niet in één hand ligt wordt de uitvoering van het Waddenzeebeleid niet consequent en eenduidig gemonitord en geëvalueerd. Het gevolg hiervan is dat er geen goed zicht is op mate waarin rijksdoelen worden gerealiseerd.	De minister van IenM herkent zich in de blijvende opgave om de organisatie van het beheer op de Waddenzee te verbeteren. Met de staatssecretaris van EZ en de partijen in de Regiecollege Waddengebied (RCW) is de minister van IenM aan het verkennen hoe stapsgewijs te komen tot een slagvaardiger, efficienter en transparanter beheer met in achtneming van de bestaande verantwoordelijkheden tussen de overheden en de terreinbeheerders. Begin 2014 verwacht ik daarvoor een plan van aanpak gereed te hebben. Daarbij zal dankbaar gebruik worden gemaakt van de door de Algemene Rekenkamer geschetste opties. Het streven naar verdere vereenvoudiging en vermindering van de bureaucratie heeft mijn volle steun, ik verwijs daarvoor naar de bedoelingen van de Omgevingswet en de instelling van Regionale Uitvoeringsdiensten. Aan meer transparantie van de vergunningverlening wordt al gewerkt, mede op verzoek van de Tweede Kamer. Het nieuwe RCW is nu doende met het opstellen van een beheeragenda, die ook input zal opleveren voor de Beheerraad die verantwoordelijk is voor de uitvoering daarvan. Alle bij beheer betrokken partijen zijn vertegenwoordigd in de Beheerraad.	Wij constateren dat de minister van IenM, samen met de staatssecretaris van EZ, prioriteit wil geven aan het verbeteren van het beheer in het Waddengebied zodat verdere stappen gezet kunnen worden naar natuurherstel en duurzaam economische gebruik van de Waddenzee. In de brief aan de Tweede Kamer van 14 april 2014 "verzoek om plan van aanpak verbetering beheer Waddenzee begin 2014 naar de Kamer te sturen" met kenmerk IENM/BSK-2014/50172, meldt de minister van IenM dat zij (samen met de staatssecretaris van EZ) voor de zomer van 2014 met een plan van aanpak zal komen voor de optimalisatie van het beheer op basis van het advies van het RCW en de Beheerraad.	**IenM** - actie is in uitvoering **EZ** - actie is in uitvoering

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de ministers van EZ en IenM Samen met een eenvormiger inrichting van het beheer en de verantwoording daarover vragen we aandacht voor een verbetering van de monitoring van het beleid. Net als het beheer in het Waddengebied is ook de monitoring versnipperd en onvolledig. Natuurkwaliteit in het Waddengebied is sinds de jaren tachtig gelijk gebleven. Daarmee is een deel van hoofddoelstelling voor het Waddengebied (duurzame bescherming natuurgebied) bereikt. Maar het tweede deel van de hoofddoelstelling (ontwikkeling natuurgebied) is niet bereikt. Behoud van unieke open landschap, eveneens rijksdoel, staat onder druk door plaatsing windturbines en energiecentrales.	Zowel in het kader van het Waddenfonds, de Kaderrichtlijn Water, het N2000-beheerplan, en het Programma naar een Rijke Waddenzee wordt door veel partijen gewerkt aan projecten gericht op de ontwikkeling en verbetering van de natuur van de Waddenzee. Voorbeelden daarvan zijn het herstel van de natuurlijke functies van kwelders en het herstel van zeegrasvelden en mosselbanken. De verduurzaming van de visserij op de Waddenzee speelt hierin een belangrijke rol. Ook met het Convenant Transitie Mosselsector en Natuurherstel Waddenzee zijn belangrijke stappen gezet in het natuurherstel. De doelstelling voor het open landschap is relatief nieuw en voor het eerst opgenomen in de Structuurvisie Waddenzee van 2007. Het beleid van het rijk is wel degelijk gericht op bescherming van dit open landschap. De genoemde voorbeelden geven de spanning weer tussen verschillende doelen waarover van geval tot geval een goede afweging moet worden gemaakt, zo nodig inclusief een rechterlijke toetsing.	Uit ons onderzoek blijkt dat de natuur in het Waddengebied weliswaar niet achteruitgaat, maar dat zij ook niet vooruit gaat. De minister geeft aan dat er de afgelopen jaren diverse projecten zijn gestart gericht op ontwikkeling en verbetering van de natuur in het Waddengebied. Ze merkt hierbij op dat de eerste resultaten van deze projecten positief zijn, maar dat de echte bijdrage aan het herstel van het Waddengebied pas op lange termijn is vast te stellen. Wij vragen de minister om de bestaande onderzoeks- en meetprogramma's in het Waddengebied samen te brengen, openbaar te maken en op elkaar af te stemmen, zodat alle betrokken partijen op gelijke en transparante wijze inzicht krijgen in de resultaten van het beleid ('open data'). Eenieder kan dan zelf vaststellen of de ingezette instrumenten daadwerkelijk leiden tot een verbetering van de natuur in het Waddengebied.	**IenM** - actie is in uitvoering **EZ** - actie is in uitvoering

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de ministers van EZ en IenM Zorg voor een duidelijke aansluiting tussen de beschikbare geldstromen en de doelen van het Waddenzeebeleid. Geld uit het Waddenfonds is niet ingezet in samenhang met rijksbeleid. Het gevolg hiervan is dat er een scala van uiteenlopende projecten is gefinancierd. Door het ontbreken van evaluatie zijn de bereikte effecten onbekend. Van de miljoenen die in 2007-2011 bestemd waren voor Waddengebied is maar klein deel direct ten goede gekomen aan de natuur. Met gerichtere inzet had wellicht meer kunnen worden bereikt.	Het Investeringsplan en Uitvoeringsplan Waddenfonds hebben richting gegeven aan de uitgaven van het Waddenfonds. De provincies zetten nu in op een programmatische aanpak van het Waddenfonds. De Rekenkamer stelt dat 'slechts' € 20 miljoen uit het Waddenfonds is uitgegeven aan natuurprojecten in de onderzochte periode. De totale verplichtingen voor deze projecten bedragen echter veel meer, namelijk € 62,5 miljoen.	De minister zegt dat er in de onderzochte periode weliswaar slechts € 20 miljoen uit het Waddenfonds is uitgegeven aan natuurprojecten, maar dat de totale verplichtingen op dit terrein veel meer bedragen, namelijk € 62,5 miljoen. Wij wijzen er in dit verband op dat de Algemene Rekenkamer altijd kijkt naar gerealiseerde uitgaven en niet naar ingeboekte verplichtingen. Het is immers nog niet zeker of zulke bedragen daadwerkelijk worden uitgegeven aan de beoogde projecten. Zeker bij Waddenfondsprojecten is dit geen uitgemaakte zaak, aangezien een aantal al behoorlijke vertraging heeft opgelopen en waarschijnlijk vroegtijdig zal worden beëindigd.	**IenM** - actie is in uitvoering **EZ** - actie is in uitvoering

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgave Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) en Ministerie van Economische Zaken (EZ)

Duurzame intensieve veehouderij: vervolgonderzoek 2013 (14 mei 2013)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de minister van IenM Zorg met gemeenten en provincies voor een betere handhaving van milieuvoorschriften voor toegestane ammoniakuitstoot.	De staatssecretaris van IenM zegt toe de regelgeving aan te scherpen.	Wij vinden wel dat provincies en gemeenten en de staatssecretaris zelf de uit monitoring beschikbaar komende informatie ook daadwerkelijk in het toezicht en het beleid moeten gebruiken. Daarover missen wij toezeggingen.	**IenM** - actie is in uitvoering
Aan de ministers van IenM en EZ Hanteer meetmethode waarin alle relevante nieuwe inzichten en ontwikkelingen zijn verwerkt.	De staatssecretaris van EZ (mede namens de staatssecretaris van IenM) geeft aan de conclusie te delen en laat een review uitvoeren. De uitkomsten van deze review vormen de basis voor eventuele vervolgacties voor de ammoniak-emissiefactoren en/of ammoniak-depositiemodellen.		**IenM**- actie is afgerond[1] **EZ**- actie is afgerond[2]
Aan de ministers van IenM en EZ Relateer ammoniakmaatregelen aan bovenstaande meetmethode.	De staatssecretaris van EZ (mede namens de staatssecretaris van IenM) geeft aan de conclusie te delen en laat een review uitvoeren. De uitkomsten van deze review vormen de basis voor eventuele vervolgacties voor de ammoniak-emissiefactoren en/of ammoniak-depositiemodellen.		**IenM** - actie is afgerond[3] **EZ**- actie is afgerond[4]

[1] Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 33 037, nr. 72 en Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 037, nr. 77.

[2] Zie reactie IenM.

[3] Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 33 037 nr. 72 en Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 037, nr. 77.

[4] Zie reactie IenM.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de ministers van IenM en EZ Scherp de milieuvoorschriften voor ammoniakuitstoot aan, wijzig - indien nodig - ruimtelijke doelen.	Per 1 januari 2013 is apparatuur verplicht die de goede werking van de luchtwasser monitort. Dit vereenvoudigt volgens de staatssecretaris van EZ (mede namens de staatssecretaris van IenM) de handhaving aanzienlijk.		**IenM** - actie is afgerond[5] **EZ**- actie is afgerond[6]

[5] Elektronische monitoring luchtwassers is sinds 1 januari 2013 verplicht. Activiteitenbesluit is te vinden op: http://wetten.overheid.nl/BWBR0022762/geldigheidsdatum_17-12-2013.

[6] Zie reactie IenM.

Aan de minister van EZ Zorg voor voldoende naleving dierenwelzijnsregels door sector bij horizontaal toezicht, door afspraken met private organisaties en NVWA.	De staatssecretaris van EZ zegt toe het ketenkwaliteitssysteem te laten beoordelen door de NVWA.	We zien graag dat de staatssecretaris concrete afspraken met de sector maakt over de kwaliteit van de controles door private controle-instellingen.	**EZ** - actie is in uitvoering

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgaven Ministerie van Economische Zaken (EZ) en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Toezicht bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit na de fusie (20 november 2013)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
	De staatssecretaris van EZ kondigt aan dat zij samen met de minister van VWS een plan van aanpak gaat maken ter versterking van het toezicht door de NVWA.	Wij zien hier met belangstelling naar uit en wij vinden het positief dat de staatssecretaris aangeeft dat zij bij het ontwikkelen van dit plan van aanpak gebruik zal maken van de inhoud van ons rapport.	EZ - actie is afgerond[1] VWS - actie is afgerond[2]
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van VWS Geef steun aan de plannen binnen de NVWA voor een analyse van de maatschappelijke risico's op de werkgebieden, de daarmee verbonden taken en de daarvoor benodigde menskracht.			EZ - actie is in uitvoering VWS - actie is in uitvoering
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van VWS Zorg voor een duidelijke verantwoording tegenover de Tweede Kamer en burgers over welke risico's worden ingeperkt en welke niet.			EZ - actie is in uitvoering VWS - actie is in uitvoering
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van VWS Maak het doen van onderzoek naar de effecten van de verschillende toezichtsmethoden op het naleefgedrag expliciet tot onderdeel van het takenpakket van de NVWA.	De staatssecretaris onderschrijft onze aanbeveling om onderzoek te doen naar de effecten van de verschillende toezichtsmethoden op het naleefgedrag van bedrijven.	Wij zijn geïnteresseerd in de wijze waarop zij hieraan invulling gaat geven en zullen dit volgen.	EZ - actie is gepland op basis van besluit[3] VWS - actie is gepland op basis van besluit[4]

[1] Het plan van aanpak dat op 19 december 2013 aan de Tweede Kamer is gezonden (Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 835, nr. 93).

[2] Zie reactie EZ.

[3] Onderzoek naar de effecten van verschillende toezichtsmethoden is een van de actielijnen van het programma Verbeterplan NVWA waarmee uitvoering wordt gegeven aan het plan van aanpak. Een plan van aanpak voor de uitvoering hiervan is in voorbereiding.

[4] Zie reactie EZ.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van VWS Neem eventuele besluiten over de verdere ontwikkeling van het takenpakket en het budget van de NVWA in samenhang met de hiervoor genoemde analyse van risico's, taken en benodigde menskracht. Maak expliciet welke keuzes hierbij worden gemaakt inzake het afdekken van risico's en waarom. De onderbouwing van deze keuzes en de risico's die hieruit voortvloeien, moeten duidelijk aan Tweede Kamer en belanghebbenden worden gecommuniceerd. Daarbij moet ook inzicht worden geboden in de eenmalige kosten en structurele opbrengsten.	De staatssecretaris schrijft dat zij al begonnen is om invulling te geven aan onze aanbeveling om eventuele besluiten over de verdere ontwikkeling van het takenpakket en het budget van de NVWA, vergezeld te laten gaan van een analyse van de maatschappelijke risico's, de daarmee verbonden taken en de daarvoor benodigde menskracht.		**EZ** - actie is gepland op basis van besluit[5] **VWS** - actie is gepland op basis van besluit[6]

[5] De hierboven genoemde risicoanalyses vormen, naast de verder aanwezige informatie over gedrag en naleving, input voor de besluitvorming over het takenpakket. Dit is een versterking van de huidige praktijk voor waarbij besluitvorming over taken gebaseerd is op de af te dekken risico's.

[6] Zie reactie EZ.

Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van VWS Calculeer in de begroting op realistische wijze in dat incidenten op de werkterreinen van de NVWA steeds weer voorkomen (net zoals dat voor andere inspecties geldt) en een aanzienlijk beslag leggen op de beschikbare capaciteit.			**EZ** - actie is afgerond[7] **VWS** - actie is afgerond[8]

[7] In het Plan van aanpak NVWA is hiermee rekening gehouden in de vorm van een flexibele schil in beschikbare capaciteit voor incidenten.

[8] Zie reactie EZ.

Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van VWS Zorg voor een helder overzicht van het organisatiebudget, de taakstellingen en van het prijspeil waarin budget en taakstellingen zijn gesteld.		De staatssecretaris gaat niet in op onze aanbeveling. Wij moedigen de staatssecretaris aan om hierin alsnog te voorzien, bijvoorbeeld in de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken. Dit zou het mogelijk maken om gedurende de looptijd van een taakstelling periodiek aan te geven waar men staat ten opzichte van de geplande realisatie en eventuele afwijkingen van de planning toe te lichten.	**EZ** - geen actie[9] **VWS** - geen actie[10]

[9] De bewindspersoon doet geen toezegging.

[10] Zie reactie EZ.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van VWS Geef gedurende de looptijd van een taakstelling periodiek aan waar men staat ten opzichte van de geplande realisatie en licht eventuele afwijkingen van de planning toe (monitor de 'business case').		Wij willen nogmaals het belang benadrukken van een goede monitoring van de realisatie van taakstellingen.	EZ - geen actie[11] VWS - geen actie[12]

[11] De bewindspersoon doet geen toezegging.

[12] Zie reactie EZ.

Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van VWS Wij achten een analyse van de oorzaken van de overschrijdingen noodzakelijk, evenals onderbouwing van de verwachting dat hernieuwde maatregelen zullen werken.			EZ - geen actie[13] VWS - geen actie[14]

[13] De bewindspersoon doet geen toezegging.

[14] Zie reactie EZ.

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgave Ministerie van Economische Zaken (EZ)

Terugblik duurzame visserij (7 februari 2013)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de staatssecretaris van EZ Maak beter dan op dit moment gebeurt gebruik van de mogelijkheden om samen te werken met de visserijsector en niet-gouvernementele organisaties om de duurzaamheid van de visserij verder te versterken. Investeer daartoe in samenwerking met viskeurmerkorganisaties en gebruik ook de kennis en ervaring van niet-gouvernementele organisaties en van gecertificeerde vissers in de aanpak van ongewenste bijvangsten.	De staatssecretaris onderschrijft onze aanbeveling om gebruik te maken van de mogelijkheden om samen te werken met visserijsector en niet-gouvernementele organisaties. Zij wijst in dat verband op de Regionale Adviesraden, waarin de betrokken organisaties zijn vertegenwoordigd. Nederland pleit in de EU voor versterking van de rol van de raden en voor uitbreiding van de samenstelling.		EZ - actie is in uitvoering
Aan de staatssecretaris van EZ Blijf inzetten op het meest succesvolle instrument, zeker ook met het oog op het terugdringen van ongewenste bijvangsten: innovatie van de visserij.	Innovatiesubsidies moeten bijdragen aan selectievere visserijmethodes, beperking van de impact van de visserij op het ecosysteem, lager energieverbruik, vernieuwing van de afzetketen en sterker ondernemerschap.		EZ - geen actie[1]

[1] Volgens het ministerie wordt dit reeds gedaan.

Aan de staatssecretaris van EZ Werk aan een vruchtbare samenwerking tussen overheid en visserijsector op basis van partnerschap.			EZ - geen actie[2]

[2] De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.

Aan de staatssecretaris van EZ Wanneer in 2013 nieuwe keuzes worden gemaakt voor de verdeling van de Europese visserijgelden, is het raadzaam na te gaan op welke wijze de overheid de innovatie kan ondersteunen.			EZ - geen actie[3]

[3] De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de staatssecretaris van EZ Onderzoek en monitor de werking van risicogestuurd handhaven met behulp van elektronische middelen.	De staatssecretaris is het met ons eens dat handhaving op niveau moet blijven, maar ze wijst erop dat de rijksdienst moet inkrimpen. Er wordt daarom gezocht naar efficiënte inzet van de capaciteit met verschillende middelen, aldus de staatssecretaris. Zij vindt het vanzelfsprekend dat bij nieuwe wettelijke voorschriften, zoals wellicht de aanlandingsplicht, wordt nagegaan of de handhavingscapaciteit moet worden uitgebreid.	De staatssecretaris heeft niet expliciet toegezegd de handhavingscapaciteit systematisch te onderzoeken en te monitoren. Wij geven haar in overweging hiertoe wel te besluiten.	EZ - geen actie[4]

[4] Volgens het ministerie wordt dit reeds gedaan.

Aan de staatssecretaris van EZ Besteed meer aandacht aan de communicatie met de visserijsector over wet- en regelgeving.	Geen toezegging: de huidige manier van communiceren met de visserijorganisaties en accountantskantoren over aanpassing van de regelgeving is naar het oordeel van de staatssecretaris voldoende.		EZ - geen actie[5]

[5] De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgave Ministerie van Onderwijs en Wetenschap (OCW), Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) en Ministerie van Economische Zaken (EZ)

Publieke organisaties en private activiteiten (20 juni 2012)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
2012, verantwoordelijk minister: EL&I			**2014, verantwoordelijk minister: EZ**
Aan het kabinet Het moet duidelijk zijn wat het kabinet verwacht op het gebied van publiek ondernemerschap. Dat betekent ten eerste het scheppen van een helder kader voor publiek ondernemerschap.	De minister van EL&I meent dat kader helder en concreet genoeg is voor de uitvoering van publiek ondernemerschap. De minister van EL&I neemt onze conclusies mee in de evaluatie van de Wet markt en overheid.	We delen deze visie niet. We zullen dit monitoren.	EZ - actie is gepland[1]

[1] Wet markt en overheid, artikel III (Staatsblad, jaargang 2011, nr. 162). De evaluatie van de Wet markt en overheid volgt binnen 3 jaar na inwerkingtreding (vóór 1 juli 2015).

Aan het kabinet Het moet duidelijk zijn wat het kabinet verwacht op het gebied van publiek ondernemerschap. Dat betekent ten tweede goede afspraken tussen ministers en de onder hen vallende uitvoeringsinstellingen over ruimte, meerwaarde en verantwoording over publiek ondernemerschap. De ministeries van IenM en OCW moeten kritischer toezicht houden op private activiteiten van publieke organisaties.	De minister van IenM kondigt op haar terrein een aangepaste toezichtsvisie en specifieke toezichtarrangementen aan per 1 januari 2013 in samenhang met de implementatie van de Kaderwet zbo's. De minister van OCW wijst op het wetsvoorstel dat sectorale maatregelen in de wet verankert en op het plan waarmee het toezicht op publiek-privaat door de Inspectie van het Onderwijs vorm moet krijgen.	Wij nemen met instemming kennis van de voorgenomen maatregelen van de ministers van OCW en IenM en zullen de uitvoering hiervan met belangstelling volgen.	OCW - actie is afgerond[2] IenM - actie is afgerond[3] EZ - actie is afgerond[4]

[2] http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ienm/zelfstandige-bestuursorganen.
[3] Zie reactie OCW.
[4] Zie reactie OCW.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan het kabinet Het moet duidelijk zijn wat het kabinet verwacht op het gebied van publiek ondernemerschap. Dat betekent ten derde goede informatie hierover van de minister aan de Tweede Kamer te verschaffen.		Handvatten voor de Tweede Kamer om invloed uit te oefenen op het dossier Publiek Ondernemerschap: • Aanpassing van de WEB en de WHW • Aanpassing belastingplicht van overheidsbedrijven (Ministerie van de Financiën) • Evaluatie wet markt en overheid 3 jaar na inwerkingtreding.	**OCW** - actie is in uitvoering **IenM** - actie is in uitvoering
Aan de minister van EL&I Een andere kwestie is de oneerlijke concurrentie. De overheid moet zicht krijgen op de relatie tussen het bedrijfsleven en de overheidsorganisaties.	De minister van EL&I antwoordt dat de NMa de toezichthouder op en aanspreekpunt voor klachten van ondernemers wordt over de overheid, na inwerking treden van de Wet markt en overheid (juli 2012).	Wij zijn positief over de instelling van de NMa in de rol van centraal aanspreekpunt voor klachten van ondernemers. Wij zullen de wijze waarop de NMa invulling geeft aan de handhaving van de wet met belangstelling volgen.	**EZ** - actie is afgerond[5]

[5] Inwerkingtreding Wet markt en overheid (Staatsblad, jaargang 2012, nr. 254).

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgave ministeries van Buitenlandse Zaken (BZ; aparte opgave voor BZ en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS)), van Veiligheid en Justitie (VenJ), van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK; aparte opgave voor BZK en Wonen en Rijksdienst (WenR)), van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), van Financiën, van Defensie, van Infrastructuur en Milieu (IenM), van Economische Zaken (EZ), van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Effectiviteitsonderzoek bij de rijksoverheid; vervolgonderzoek (27 juni 2013)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan alle ministers Verantwoord eventuele afwijkingen van het voorschrift uit de Comptabiliteitswet aan de Tweede Kamer.	In beleidsdoorlichtingen zullen ministers aangeven welke evaluaties er zijn op beleidsonderdelen. Ook zullen beleidsdoorlichtingen duidelijk maken welke delen van beleid niet op effectiviteit zijn onderzocht en waarom.	Meer inzicht in beleidseffectiviteit is dringend gewenst. Het is noodzakelijk te weten welke de meest en welke de minst effectieve overheidsinterventies zijn. Wij krijgen niet de indruk dat met de voorgestelde werkwijze beleidsevaluatie-als-bestuurlijk- hulpmiddel-bij-besluitvorming de noodzakelijke impuls krijgt.	BZ - actie is afgerond[1] BHOS - actie is afgerond[2] VenJ - actie is afgerond[3] BZK - actie is afgerond[4] WenR - actie is afgerond[5] OCW - actie is in uitvoering Financiën - geen actie[6] Defensie - actie is afgerond[7] IenM - actie is afgerond[8] EZ - actie gepland op basis van besluit[9] SZW - actie is afgerond[10] VWS - actie is in uitvoering

1 Zie reactie BHOS.

2 Zie Memorie van Toelichting op de begroting 2015 en de Evaluatieprogrammering (binnenkort beschikbaar op www.rijksoverheid.nl). Het Jaarverslag 2014 is beschikbaar www.rijksoverheid.nl.

3 Het plan van aanpak van elke doorlichting moet vanaf de tweede helft van 2013 door Financiën en door FEZ worden goedgekeurd. Daarbij wordt onder meer gekeken naar de reikwijdte van het onderzoek en of de RPE 2013 juist wordt toegepast.

4 FEZ monitort standaard de voortgang van de beleidsdoorlichtingen. Indien blijkt dat een beleidsdoorlichting niet conform planning in 2014 kan worden afgerond, dan zal dit in een brief aan de Tweede Kamer worden vermeld. Als slechts een gedeeltelijke beleidsdoorlichting van een artikelonderdeel plaatsvindt, dan is dit in de beleidsagenda van zowel de begroting van 2014 als die van 2015 expliciet vermeld en van een toelichting voorzien. Hierbij is ook aangegeven wanneer het overige gedeelte van het artikelonderdeel wordt geëvalueerd. Ook in de beleidsdoorlichtingen zelf, die naar de Tweede Kamer worden gestuurd, wordt helder verwoord wat binnen en buiten de scope van het onderzoek valt.

5 Zie reactie BZK.

6 Volgens het ministerie wordt dit reeds gedaan.

7 Op 16 juli 2014 is de beleidsdoorlichting Kwetsbare scheepvaart nabij Somalië naar de Tweede Kamer gestuurd. Hierin wordt een overzicht gepresenteerd van alle gebruikte (interne) evaluatiedocumenten.

8 Het ministerie programmeert in de begroting en verantwoordt in het jaarverslag conform de eisen in de Rijksbegrotingsvoorschriften. Besluit Bestuursraad in 2013.

9 Komende beleidsdoorlichtingen zullen inzicht geven in welke instrumenten wel en niet zijn geëvalueerd. Daarmee wordt volgens het Ministerie van EZ voldaan aan het voorschrift uit de comptabiliteitswet om alles te evalueren, dan wel te motiveren waarom niet geëvalueerd wordt.

10 Dit wordt in de beleidsdoorlichtingen in de begroting van SZW onder de beleidswijzigingen per artikel en bij de meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen toegelicht.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan alle ministers Houd het overzicht van de mate waarin beleid is afgedekt met effectiviteitsonderzoek actueel, inclusief verklaringen voor het ontbreken van effectiviteitsonderzoek actueel.	De minister van Financiën doet geen specifieke toezeggingen. Wel zegt hij dat de begrotingen en jaarverslagen vanaf 2013 een goed en volledig beeld zullen geven van geplande en afgeronde onderzoeken.	Ook de mogelijkheden van 'open data', bij uitstek geschikt voor inhoudelijke ondersteuning van beleidsevaluatie, worden karig benut in plaats van ruimhartig omarmd. Dit is een gemiste kans in deze tijd van schaarste.	BZ - actie is afgerond[11] BHOS - actie is afgerond[12] VenJ - geen actie[13] BZK - actie is in uitvoering WenR - actie is in uitvoering OCW - actie is in utivoering Financiën - geen actie[14] Defensie - actie is in uitvoering IenM - actie is afgerond[15] EZ - actie is afgerond[16] SZW - actie is afgerond[17] VWS - actie is afgerond[18]

[11] Zie de Evaluatieprogrammering (beschikbaar op www.rijksoverheid.nl). Naast de inhoud van toekomstige beleidsdoorlichtingen, verschaffen de interne versies van de evaluatie-programmering hier eveneens inzicht in (beschikbaar op www.rijksoverheid.nl).
[12] Zie reactie BZ.
[13] De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
[14] Volgens het ministerie wordt dit reeds gedaan.
[15] Programmering via begroting en publicatie bij realisatie op http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/evaluaties-van-beleid/evaluaties/evalueren-bij-infrastructuur-en-milieu.
[16] In 2012 heeft de minister van Economische Zaken een dekkende programmering toegezegd en ook opgeleverd. In 2013 is deze basis in stand gehouden en geactualiseerd bij het jaarverslag 2012 en begroting 2013. Zie jaarverslag 2012 en evaluatiebijlage 2013.
[17] Dit wordt in de beleidsdoorlichtingen in de begroting van SZW onder de beleidswijzigingen per artikel en bij de meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen toegelicht.
[18] De begroting en jaarverslag zijn/worden conform de Rijksbegrotingsvoorschriften opgesteld.

Aan alle ministers Verantwoord door middel van bovengenoemd overzicht aan de Tweede Kamer over de mate waarin wordt voldaan aan evaluatieplicht uit de Comptabiliteitswet.			BZ - actie is afgerond[19] BHOS - actie is afgerond[20] VenJ - geen actie[21] BZK - actie is afgerond[22] WenR - actie is afgerond[23] OCW - geen actie[24] Financiën - geen actie[25] Defensie - actie is afgerond[26] IenM - actie is afgerond[27] EZ - actie is afgerond[28] SZW - actie is afgerond[29] VWS - geen actie[30]

[19] Mate van dekking blijkt uit de tabellen van de Memorie van Toelichting op de begroting 2015.
[20] Mate van dekking blijkt uit de tabellen van de Memorie van Toelichting op de begroting 2015.
[21] De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
[22] Aan de evaluatieplicht uit de Comptabiliteitswet wordt voldaan. Zie hiervoor begroting BZK 2015.
[23] Aan de evaluatieplicht uit de Comptabiliteitswet wordt voldaan. Zie hiervoor begroting WenR 2015.
[24] De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
[25] Volgens het ministerie wordt dit reeds gedaan.
[26] De afwijkende indeling van de Defensiebegroting (naar organisatieonderdelen in plaats van beleidsartikelen) maakt dat beleidsthema's het aangrijpingspunt vormen van beleidsdoorlichtingen. Beleidsthema's kunnen uitgaven uit meerdere artikelen bevatten. De beleidsdoorlichtingen van alle beleidsthema's dekken alle artikelen in zijn geheel.
[27] Programmering via begroting en publicatie bij realisatie op http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/evaluaties-van-beleid/evaluaties/evalueren-bij-infrastructuur-en-milieu.
[28] Bij de evaluatieplanning wordt gestreefd naar een dekkende programmering. Afwijkingen van de evaluatieplicht worden in de beleidsdoorlichting toegelicht en zo mogelijk (bij afzien van geplande evaluatie voordat het onderzoek is begonnen) in de evaluatieplanning.
[29] Dit wordt in de beleidsdoorlichtingen, in de begroting van SZW onder de beleidswijzigingen per artikel en bij de meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen toegelicht. Zie ook Jaarverslag SZW 2013: Bijlage 3 Afgerond evaluatie- en overig onderzoek.
[30] De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan alle ministers Meld resultaten van deugdelijk effectiviteitsonderzoek van derden aan de Tweede Kamer.	De minister van Financiën doet geen concrete toezeggingen. De minister erkent wel in algemene zin dat onderzoeksresultaten van derden aan Tweede Kamer moeten worden gemeld.		BZ - geen actie[31] BHOS - geen actie[32] VenJ - geen actie[33] BZK - actie is afgerond[34] WenR - actie is afgerond[35] OCW - geen actie[36] Financiën - geen actie[37] Defensie - actie is afgerond[38] IenM - geen actie[39] EZ - actie is afgerond[40] SZW - actie is afgerond[41] VWS - geen actie[42]

31 De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
32 De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
33 De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
34 Het is inmiddels gangbare praktijk, dat deugdelijke effectiviteitsonderzoeken van derden naar de Tweede Kamer worden verstuurd.
35 Zie reactie BZK.
36 De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
37 De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
38 Effectiviteitsonderzoeken van derden zullen ook in de beleidsdoorlichting worden gebruikt. Zie ook de eerste aanbeveling.
39 De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
40 Deugdelijke evaluaties van derden die betrokken worden bij evaluatieonderzoek worden waar relevant gemeld worden aan de Tweede Kamer.
41 Jaarverslag SZW 2013: Bijlage 3 Afgerond evaluatie- en overig onderzoek.
42 De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.

Aan alle ministers Verbeter de digitale informatievoorziening over beleid.	In het 'Evaluatie- en Onderzoeksoverzicht' zijn sinds de introductie van Verantwoord Begroten per departement online alle aan begrotingen gerelateerde onderzoeksrapporten terug te vinden.		BZ - actie is afgerond[43] BHOS - actie is afgerond[44] VenJ - geen actie[45] BZK - actie is in uitvoering WenR - actie is in uitvoering OCW - actie is afgerond[46] Financiën - actie is in uitvoering Defensie - geen actie[47] IenM - actie is afgerond[48] EZ - actie is afgerond[49] SZW - actie is afgerond[50] VWS - actie is afgerond[51]

43 Alle rapporten worden gepubliceerd op www.rijksoverheid.nl.
44 Zie reactie BZ.
45 De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
46 Begroting OCW 2014.
47 Dit is een actie voor het Ministerie van Financiën.
48 Evaluaties worden gepubliceerd op http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/evaluaties-van-beleid/evaluaties/evalueren-bij-infrastructuur-en-milieu.
49 Het Ministerie van EZ verwijst naar de toezegging.
50 Jaarverslag SZW 2013: Bijlage 3 Afgerond evaluatie- en overig onderzoek.
51 De begroting is conform de Rijksbegrotingsvoorschriften opgesteld.

Opvolging aanbevelingen (peilmoment juli 2014)

Opgave ministeries van Buitenlandse Zaken (BZ; aparte opgave voor BZ en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (BHOS)), van Veiligheid en Justitie (VenJ), van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK; aparte opgave voor BZK en Wonen en Rijksdienst (WenR)), van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), van Financiën, van Defensie, van Infrastructuur en Milieu (IenM), van Economische Zaken (EZ), van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Effectiviteitsonderzoek bij de rijksoverheid (22 mei 2012)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan alle ministers Zorg voor goede basis voor beleidsdoorlichtingen en evalueer beleid op effectiviteit daarom conform Comptabiliteitswet.	Hoewel de minister deze aanbeveling onderschrijft gaat hij niet in op wat hij gaat doen om te zorgen voor een dekkende evaluatieprogrammering.	Wanneer pas bij het opstellen van een beleidsdoorlichting blijkt dat de effectiviteit van het beleid in kwestie niet of onvoldoende is onderzocht, staat de Tweede Kamer met lege handen.	**BZ** - actie is afgerond[1] **BHOS** - actie is afgerond[2] **VenJ** - actie is in uitvoering **BZK** - actie is afgerond[3] **WenR** - actie is afgerond[4] **OCW** - actie is in uitvoering **Financiën** - geen actie[5] **Defensie** - actie is afgerond[6] **IenM** - actie is afgerond[7] **EZ** - actie is afgerond[8] **SZW** - actie is afgerond[9] **VWS** - actie is in uitvoering

1 Zie Memorie van Toelichting 2014 en de Evaluatieprogrammering (beschikbaar op www.rijksoverheid.nl). Memorie van Toelichting 2015 en de Evaluatieprogrammering 2015 is binnenkort beschikbaar.
2 Zie reactie BZ.
3 BZK heeft in zowel de begroting voor 2014 als in de begroting voor 2015 een dekkende evaluatieprogrammering in de begroting opgenomen. Daar waar geen beleidsdoorlichting plaatsvindt is dit expliciet vermeld en beargumenteerd. Hiermee voldoet BZK aan de vereisten vanuit de Comptabiliteitswet.
4 Zie reactie BZK.
5 De uitgaven waarvan in het onderzoek van de Algemene Rekenkamer is geconstateerd dat deze niet op effectiviteit zijn geëvalueerd zijn, komen dan te vervallen op de begroting. Daarom is de toezegging niet meer relevant.
6 In de begroting 2014 is een dekkende programmering van beleidsdoorlichtingen.
7 In de Beleidsagenda 2014 van de Begroting is een dekkende programmering opgenomen.
8 In 2012 heeft de minister een dekkende programmering toegezegd en ook opgeleverd. In 2013 is deze basis in stand gehouden en geactualiseerd bij het jaarverslag 2012 en begroting 2013. Zie jaarverslag 2012 en evaluatiebijlage 2013.
9 Begroting SZW 2014 en evaluatieagenda's.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan alle ministers Verantwoord eventuele afwijkingen van het voorschrift uit de Comptabiliteitswet aan de Tweede Kamer.	De begroting is geen goede plek voor deze meer kwalitatieve informatie. Een dergelijke toelichting komt beter tot haar recht in de beleidsdoorlichting.	Het is zaak om op voorhand de Tweede Kamer duidelijk te maken op welke beleidsonderdelen de minister niet kan voldoen aan de wettelijke eis om de effectiviteit te evalueren. De internetbijlage 'Evaluatie- en Onderzoeksoverzicht' die ministers bij hun departementale jaarverslagen en begrotingen publiceren, biedt daar voor mogelijkheden. Als een minister de toelichting waarom bepaald beleid niet wordt geëvalueerd (alleen) in de beleidsdoorlichting wil opnemen, krijgt de Tweede Kamer pas na afloop van de beleidsdoorlichting inzicht in de mate waarin een minister zijn of haar beleid op effectiviteit heeft geëvalueerd en in de argumenten hiervoor.	**BZ** - actie is afgerond[10] **BHOS** - actie is afgerond[11] **VenJ** - actie is in uitvoering **BZK** - actie is afgerond[12] **WenR** - actie is afgerond[13] **OCW** - actie is in uitvoering **Financiën** - actie is afgerond[14] **Defensie** - actie is afgerond[15] **IenM** - actie is afgerond[16] **EZ** - actie is in uitvoering **SZW** - actie is afgerond[17] **VWS** - actie is afgerond[18]

[10] Zie Memorie van Toelichting 2014 en de Evaluatieprogrammering (beschikbaar op www.rijksoverheid.nl). Memorie van Toelichting 2015 en de Evaluatieprogrammering 2015 is binnenkort beschikbaar.
[11] Zie reactie BZ.
[12] FEZ monitort standaard de voortgang van de beleidsdoorlichtingen. Indien blijkt dat een beleidsdoorlichting niet conform planning in 2014 kan worden afgerond, dan zal dit in een brief aan de Tweede Kamer worden vermeld.
[13] Zie reactie BZK.
[14] Financiën heeft een dekkende programmering. Mocht de praktijk om welke reden dan ook anders zijn, dan sluit het ministerie aan bij de toezegging.
[15] In de begroting 2014 heeft Defensie de programmering van haar beleidsdoorlichtingen verantwoord: door de afwijkende indeling van de defensiebegroting (naar organisatieonderdelen i.p.v. beleidsartikelen) is de programmering van de beleidsdoorlichtingen gericht op de belangrijkste defensieactiviteiten.
[16] De onderzoeksbijlage van de Begroting (overzicht evaluaties) kan door de leden van de Tweede Kamer worden benut om hierover vragen te stellen. IenM is gebonden aan kabinetslijn.
[17] Wordt in Beleidsdoorlichting toegelicht en in de begroting van SZW onder beleidswijzigingen en bij de meerjarenprogrammering.
[18] In de begroting 2014 is aangegeven waar geen beleidsdoorlichting plaats zal vinden en waarom.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan alle ministers Zorg voor betere beleidsdoorlichtingen: geef daarin aan voor welke beleidsonderdelen effectiviteitsmeting wel/niet mogelijk was en op welke beleidsuitgaven eventuele effectiviteitsuitspraken betrekking hebben.	In de nieuwe regelgeving waaraan wordt gewerkt zal de verplichting worden opgenomen om aan te geven op welk deel van een artikel de beleidsdoorlichting betrekking heeft en voor welke onderdelen van de beleidsdoorlichting effectiviteitsonderzoek beschikbaar is.		**BZ** - actie is afgerond[19] **BHOS** - actie is afgerond[20] **VenJ** - actie is afgerond[21] **BZK** - actie is in uitvoering **WenR** - actie is in uitvoering **OCW** - geen actie[22] **Financiën** - actie is afgerond[23] **Defensie** - geen actie[24] **IenM** - actie is afgerond[25] **EZ** - actie is in uitvoering **SZW** - actie is afgerond[26] **VWS** - geen actie[27]

[19] Toekomstige beleidsdoorlichtingen worden conform RPE 2012 opgesteld.
[20] Zie reactie BZ.
[21] Zie www.rijksoverheid.nl.
[22] OCW ziet dit als een actie van Financiën.
[23] Financiën geeft in de begroting voor het dan komende begrotingsjaar aan op welk deel het betrekking heeft en ziet daarbij erop toe dat het artikel in zijn totaliteit wordt geëvalueerd conform de RPE.
[24] Volgens het ministerie wordt dit reeds gedaan.
[25] FMC is bezig om in gesprekken met directeuren het belang van deze actie te onder-strepen. FMC stimuleert het opstellen van de plannen van aanpak voor beleidsdoorlichtingen. FMC spreekt de directies aan op toereikendheid van evaluaties in het begrotingsoverzicht. Is gerealiseerd.
[26] Begroting SZW 2014.
[27] VWS ziet dit als een actie van Financiën.

Aan de minister van Financiën Verbeter informatievoorziening over beleidsevaluaties aan de Tweede Kamer door verbetering van internetbijlage 'Evaluatie- en Onderzoeksoverzicht'.	De minister van Financiën doet diverse toezeggingen.		**Financiën** - actie is afgerond[28]

[28] De ontsluiting van informatie over evaluaties en specifiek de beleidsdoorlichtingen op www.rijksoverheid.nl en www.rijksbegroting.nl is veranderd.

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgave Ministerie van Economische Zaken (EZ) en Ministerie van Financiën

Gasrotonde: nut, noodzaak en risico's (14 juni 2012)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
2012, verantwoordelijke minister: EL&I			2014, verantwoordelijke minister: EZ
Aan ministers van Financiën EL&I Verschaf Tweede Kamer inzicht in mate waarin Staat betrokken is bij realisatie gasrotonde en kosten/baten/risico's die deze betrokkenheid met zich meebrengt.	Minister van EL&I zegt toe eerste deel van deze aanbeveling ter harte te nemen (en reeds te hebben genomen met laatste voortgangsrapportage).		Financiën - actie is afgerond[1] EZ - actie is afgerond[2]

[1] Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 29 023, nr. 112.

[2] De tweede voortgangsrapportage Gasrotonde 2011 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 29 023, nr. 112).

Aan ministers van Financiën EL&I Maak duidelijk welke verantwoordelijkheid minister van EL&I en minister van Financiën dragen voor totstandkoming gasrotonde, gegeven scheiding die er hoort te zijn tussen beleidsvorming en aandeelhouderschap.	Dit wordt volgens de minister voldoende gedekt door deelnemingenbeleid.		Financiën - actie is in uitvoering EZ - actie is afgerond[3]

[3] Nota deelnemingenbeleid Rijksoverheid 2013 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 28 165, nr. 165).

Aan ministers van Financiën EL&I Toets nieuwe projecten van staatsdeelnemingen die onder gasrotondestrategie vallen controleerbaar aan publieke belang, en licht Tweede Kamer in over uitkomsten daarvan.	Geen toezegging. De minister van Financiën laat onderzoek uitvoeren naar aankoop Duitse net door Gasunie in 2007 en zal daarover Tweede Kamer informeren.		Financiën - actie is afgerond[4] EZ - actie is afgerond[5]

[4] Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 28 165, nrs. 139 en 146.

[5] Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 28 165, nrs. 139 en 146. Rapport van American Appraisal, Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 28 165, nr. 139, bijlage 199365.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan ministers van Financiën EL&I Verschaf helderheid over mate waarin situatie bij Gasunie voldoet aan Europese regelgeving en welke argumenten ten grondslag liggen aan behoud van eigendom op holdingniveau.	De minister stelt dat gekozen wijze van ontvlechting en onafhankelijk netbeheer strookt met het model voor volledige eigendomsontvlechting uit het «derde pakket» aan EU-richtlijnen.		**Financiën** - actie is afgerond[6] **EZ** - actie is afgerond[7]

[6] Gasunie heeft de eigendom van het landelijk gasnet per 1 januari 2014 overgedragen aan de landelijk netbeheerder GTS.

[7] Zie reactie Financiën.

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgave Ministerie van Economische Zaken (EZ) en Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK; opgave Wonen en Rijksdienst (WenR))

Europees aanbesteden (27 november 2012)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de minister van EZ Onderzoek op korte termijn ook mogelijke baten van eventuele verhoging of verlaging van Europese aanbestedingsdrempels voor Nederlands bedrijfsleven. Dergelijk onderzoek zou inzicht moeten bieden in financieel-economisch belang van Nederlandse bedrijfssectoren bij grensoverschrijdende aanbestedingen.	De minister van EZ neemt bij een eventuele evaluatie over hoogte drempelbedragen ook financieel-economische belangen van bedrijven bij grensoverschrijdende aanbestedingen mee. Ministers van EZ en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking willen (in kader van topsectorenbeleid) onderzoeken welke kansen Nederlandse bedrijven al dan niet (of niet volledig) benutten bij Europese aanbestedingen in buitenland. Daarin wordt ook invloed van hoogte drempelwaarden meegenomen.	Wij hopen dat met het voorgenomen onderzoek tijdig (vóór eventuele besluitvorming over aanpassing drempels) meer inzicht ontstaat in de financieel-economische belangen en mogelijke baten van het Nederlandse bedrijfsleven bij grensoverschrijdende aanbestedingen.	**EZ** - actie is in uitvoering
Aan de minister van EZ Ontwerp een aanpak waarmee kleine en middelgrote bedrijven op kostenefficiënte wijze kunnen aantonen te voldoen aan alle MVO-eisen, zodat deze voor het MKB geen obstakel vormen bij het meedingen naar overheidsopdrachten.	Een verplichte eigen verklaring omvat zijns inziens uitsluitingsgronden, geschiktheidseisen, selectiecriteria en technische specificaties of uitvoeringsvoorwaarden op gebied duurzaamheid. De minister gaat in zijn reactie voorbij aan andere MVO-eisen, waaronder «social return».	De toezegging van de minister van EZ is niet geheel duidelijk.	**EZ** - actie is afgerond[1]

[1] Aanbestedende diensten dienen bij aanbestedingen verplicht gebruik te maken van de eigen verklaring. Met de eigen verklaring verklaart een onderneming te voldoen aan de gestelde eisen van de aanbesteding. Op deze manier toont een ondernemer op een kostenefficiënte wijze aan aan de gestelde eisen te voldoen. De eigen verklaring kan worden gevonden via de volgende link: http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/formulieren/2013/03/22/eigen-verklaring-aanbestedingsprocedure-aanbestedende-diensten.html.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
2012: verantwoordelijk minister BZK			2014: verantwoordelijk minister WenR
Aan de minister van BZK Geef vóór inwerkingtreding van de nieuwe Nederlandse aanbestedingswet helder aan waar strategische prioriteit van de Rijksdienst ligt bij uitzetten overheidsopdrachten. Duidelijk moet zijn welke doelstelling leidend is in uitvoering: kostenbesparing door schaalvergroting of verbetering toegankelijkheid voor MKB door opdeling in percelen (schaalverkleining).	De minister van BZK zegt geen bestuurlijke prioritering toe. Strategische prioriteit zal door uitvoerende diensten per opdracht worden bepaald door gegeven marktomstandigheden, interne afnemer en uitvoerbaarheid maatschappelijke beleidsdoelen.	Wij vinden dat strategische prioritering op bestuurlijk niveau thuishoort, vooral wanneer het tegenstrijdige politieke ambities betreft. Het nastreven van ambivalente doelstellingen maakt maatregelen minder effectief.	**WenR** - geen actie[2]

[2] De bewindspersoon doet geen toezegging.

Aan de minister van EZ Zorg ervoor dat, zodra de nieuwe Nederlandse aanbestedingswet in werking treedt, er een adequaat monitoring- en informatiesysteem is waarmee kan worden vastgesteld of aanbestedingsregels worden nageleefd en doelmatig en doeltreffend zijn.	De minister van EZ verwijst naar de systematische informatieverzameling via de tweejaarlijkse nalevingsmeting. Deze nalevingsmeting 2010 vormt een nulmeting voor de evaluatie van de Aanbestedingswet, die twee jaar na inwerkingtreding zal plaatsvinden.	De gebrekkige naleving toont volgens ons het belang aan van stevig bestuurlijk toezicht, naast handhaving door de burgerlijke rechter. Het kabinet is politiek verantwoordelijk voor de naleving van de Europese regelgeving in Nederland. Bovendien is het ook in het belang van Nederland dat andere Europese landen goed toezicht houden.	**EZ** - geen actie[3]

[3] Volgens het ministerie wordt dit reeds gedaan.

Aan de minister van EZ Gebruik het elektronisch systeem voor aanbesteden (TenderNed) om gegevens van inschrijvende en winnende ondernemingen (omvang, aantal werknemers) te registreren. Zo kan eenvoudig worden nagegaan wat MKB-aandeel is op publieke markt voor Europese aanbestedingen.	De minister van EZ heeft de Eerste Kamer al toegezegd een nulmeting uit te voeren naar het aandeel van het MKB bij overheidsopdrachten. De minister gaat de gevolgen van de herziene aanbestedingsrichtlijnen voor informatieverplichtingen en inrichting rapportagemogelijkheden TenderNed bezien.		**EZ** - actie is in uitvoering

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgave Ministerie van Economische Zaken (EZ) en Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM)

Compensatie van schade aan natuurgebieden (16 april 2014)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van IenM Geef de provincies expliciet een regierol bij EHSnatuurcompensatie. Dit past bij hun verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en het beheer van de natuur van de EHS.	De staatssecretaris EZ (mede namens de minister van IenM) is het met ons eens dat de provincies een regierol zouden moeten vervullen bij EHS-natuurcompensatie. Zij schrijft dat zij in het jaarlijkse voortgangsoverleg met de provincies over het Natuurpact zal bespreken welke afspraken uit het Bestuursakkoord natuur en het Natuurpact moeten worden opgenomen in de Spelregels EHS.	Wij vertrouwen erop dat zij de Tweede Kamer op korte termijn zal informeren over de concrete invulling die zij aan haar toezeggingen zal geven. Wij gaan ervan uit dat de staatssecretaris daarbij zal verduidelijken wat zij zal doen om te bewerkstelligen dat provincies een regierol krijgen bij natuurcompensaties.	IenM - actie is in uitvoering EZ - actie is in uitvoering
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van IenM Leg vast dat tegelijk met het besluit over een bouwactiviteit in beschermd gebied en de aanleg van compensatienatuur, ook de bescherming en daarmee het duurzaam voortbestaan en de kwaliteit van de compensatienatuur dient te worden gewaarborgd.	De staatssecretaris van EZ (mede namens de minister van IenM) is voornemens om bij de invulling van de algemene maatregelen van bestuur op grond van de toekomstige Omgevingswet ook regels te stellen om de bescherming van de compensatienatuur te waarborgen.		IenM - actie is in uitvoering EZ - actie is in uitvoering
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van IenM Maak het toezicht op de naleving van de compensatieplicht en de monitoring van de kwaliteit van compensatienatuur onderdeel van de regierol van provincies. En maak daarover afspraken bij de actualisatie van de Spelregels EHS.			IenM - geen actie[1] EZ - geen actie[2]

[1] De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
[2] De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van IenM Zorg ervoor dat de provincies een onderling vergelijkbare registratie bijhouden van projecten die de beschermde natuur aantasten, dat zij de uitvoering van compenserende maatregelen volgen en hierover openbaar rapporteren.	Onze aanbeveling om te komen tot een eenduidige registratie van compensatieprojecten kan volgens de staatssecretaris van EZ (mede namens de minister van IenM) worden meegenomen in de monitoring van het Natuurpact door de provincies.	Wij vertrouwen erop dat zij de Tweede Kamer op korte termijn zal informeren over de concrete invulling die zij aan haar toezeggingen zal geven. Wij gaan ervan uit dat de staatssecretaris daarbij zal verduidelijken wanneer de registratie van ingrepen en compensatieprojecten openbaar zal worden (hetgeen volgens ons cruciaal is, zoals wij in § 3.1 van ons rapport beargumenteren).	**IenM** - actie is in uitvoering **EZ** - actie is in uitvoering
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van IenM Zorg voor een eenduidige, actuele, openbare landelijke kaart van alle beschermde natuurgebieden, die online beschikbaar is in de vorm van open data.	De staatssecretaris van EZ (mede namens de minister van IenM) schrijft dat de provincies dit al regelen via hun provinciale verordeningen en omgevingsplannen en dat zij de kaarten al kunnen plaatsen op de website www.ruimtelijkeplannen.nl.	Wij vertrouwen erop dat zij de Tweede Kamer op korte termijn zal informeren over de concrete invulling die zij aan haar toezeggingen zal geven. Wij gaan ervan uit dat de staatssecretaris daarbij zal verduidelijken wie het initiatief zal nemen om in samenwerking met de provincies een eenduidige kaart van alle Nederlandse natuurgebieden samen te stellen (deze is namelijk nog niet beschikbaar op de website waarnaar de staatssecretaris verwijst) en wanneer deze openbaar in de vorm van open data beschikbaar zal zijn.	**IenM** - actie is in uitvoering **EZ** - actie is in uitvoering
Aan de staatssecretaris van EZ en de minister van IenM Wij achten het dringend gewenst dat de actualisatie van de Spelregels EHS, die door de verantwoordelijke bewindspersonen van EZ en IenM meermaals is aangekondigd, nu daadwerkelijk ter hand wordt genomen. De nieuwe spelregels zouden aan kracht winnen als zij houvast zouden geven bij alle gevallen van natuurcompensatie en als zij een duidelijker status krijgen in de vorm van bindende afspraken of beleidsregels.		Wij vertrouwen erop dat zij de Tweede Kamer op korte termijn zal informeren over de concrete invulling die zij aan haar toezeggingen zal geven. Wij gaan ervan uit dat de staatssecretaris daarbij zal verduidelijken wanneer zij de Spelregels EHS gaat actualiseren en wie daarbij het voortouw neemt.	**IenM** - actie is in uitvoering **EZ** - actie is in uitvoering

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgave Ministerie van Economische Zaken (EZ)

Beleid in de praktijk: casus Innovatiebeleid (21 mei 2014)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de minister van EZ In het geval dat een ministerie innovatiebeleid voert, maar dit niet in de begroting heeft opgenomen, bevelen wij aan dit alsnog te doen.			**EZ** - actie is afgerond[1]
[1] Begroting EZ 2015			
Aan de minister van EZ Wij zien dat de ministers het begrip 'innovatie' op verschillende manieren hanteren in hun begrotingen. Om spraakverwarring te voorkomen, bevelen wij aan rijksbreed een eenduidige definitie van 'innovatie' te waarborgen. Vanuit die definitie kunnen de ministers aangeven wat de status van het begrip 'innovatie' in hun respectievelijke begrotingen is.	In zijn reactie zegt de minister van EZ: 'Ik zal zorgdragen voor het hanteren van een eenduidig begrippen-kader voor innovatie ten behoeve van de verschillende departementen.'		**EZ** - actie is in uitvoering
Aan de minister van EZ Wij adviseren de minister een actueel totaaloverzicht te genereren van de vanuit de EU en lagere overheden beschikbare innovatiesubsidies en dit op te nemen op de daartoe aangewezen websites zoals antwoordvoorbedrijven.nl en Volg innovatie.	De minister van EZ zegt in zijn reactie: 'Ten aanzien van de EU-middelen is op de website volginnovatie.nl reeds de Europese financiering vanuit het Zevende Kaderprogramma voor Onderzoek, Technologische Ontwikkeling en Demonstratie opgenomen. Van de bijdragen van decentrale overheden, inclusief de middelen vanuit de Europese structuurfondsen, bestaat nog geen totaaloverzicht. Ik zal onderzoeken of beschikbare informatie over de middelen voor innovatie vanuit de Europese Structuur-fondsen op of via deze website beschikbaar kunnen komen. Bovendien zal ik met decentrale overheden bespreken of informatie beschikbaar kan komen over de innovatiemiddelen vanuit decentrale overheden en hoe deze informatie dan ontsloten kan worden.'		**EZ** - actie is in uitvoering

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de minister van EZ Om te kunnen beoordelen of innoverende activiteiten bijdragen aan de doelstelling van het beleid, is het van belang om al het innovatiegeld te kunnen volgen. Wij bevelen de minister van EZ daarom aan in overleg met de minister van Financiën de WBSO en de RDA zodanig aan te passen dat het mogelijk wordt dit geld naar de gebruiker te volgen en deze informatie op te nemen op de website Volg innovatie.	De minister van EZ zegt in zijn reactie: 'Ik acht het onwenselijk de huidige via volginnovatie.nl geboden informatie over de fiscale regelingen op provinciaal niveau te detailleren tot op bedrijfsniveau. Bij de fiscale regelingen vermelden bedrijven hun totale inspanningen van speur- en ontwikkelingswerk hetgeen privacy- en concurrentiegevoelig is. De Tweede Kamer is geïnformeerd over de beperkingen t.a.v. de WBSO en RDA bij Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 33 240 XIII, nr. 21'.	De minister van EZ acht het onwenselijk om informatie over fiscale regelingen te detailleren op bedrijfsniveau vooral omdat het op basis van de fiscale regelgeving onmogelijk is. We geven de minister in overweging de situatie nog eens opnieuw te (laten) beoordelen. Een vergelijkbare website www.europaomdehoek.nl geeft namelijk wél bedrijfsgegevens omdat hier sprake is van Europese subsidies, waarbij openbaarmaking in de subsidievoorwaarden is opgenomen. Tussen de belastinguitgavenregeling WBSO en RDA en subsidieregelingen is wél een verschil in instrumentarium, maar nauwelijks tot geen verschil in doelstelling: in beide gevallen gaat het om stimuleringsregelingen. Het recente Open Overheidbeleid is 'gediend' met openheid over de bijdragen, aan welke projecten, voor wie die bestemd zijn en op termijn met openheid over de resultaten.	**EZ** - actie is in uitvoering
Aan de minister van EZ Een groter actualiteit van de website Volg innovatie, waarbij meer recente projecten op de website komen, lijkt zonder uitvraag van extra informatie te bereiken door projecten meteen na aanvraag en goedkeuring van de subsidie op de website te plaatsen.	Minister van EZ zegt in zijn reactie: 'In uw rapport geeft u aan dat bij de website volginnovatie.nl een grotere actualiteit bereikt kan worden. Ik zal mij hiervoor inspannen.'		**EZ** - actie is in uitvoering

Opvolging aanbevelingen (peilmoment augustus 2014)

Opgave ministeries van Veiligheid en Justitie (VenJ), van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK; opgave Wonen en Rijksdienst (WenR)), van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), van Financiën, van Infrastructuur en Milieu (IenM), van Economische Zaken (EZ), van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)

Bezuinigingen op uitvoeringsorganisaties (24 januari 2013)

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de ministers van BZK, EZ, Financiën, IenM, OCW, SZW, VenJ, VWS Als het kabinet overweegt om verder te bezuinigingen op de budgetten van uitvoeringsorganisaties, moet het de consequenties van deze kortingen altijd expliciet maken: in hoeverre en op welke manier is doelmatigheidswinst (nog) haalbaar, welke gewenste versobering of bezuinigingen op uitvoeringsorganisaties afstoting van publieke taken wordt overwogen? Dit zou zichtbaar moeten worden gemaakt op het niveau van individuele uitvoeringsorganisaties.	De minister van Financiën zegt namens alle ministers toe om in departementale begrotingen te streven naar transparantie.	We waarderen de toezegging van de minister om in de departementale begrotingen te streven naar meer transparantie over voorgenomen bezuinigingen bij uitvoeringsorganisaties.	VenJ - actie is afgerond[1] WenR - actie is gepland op basis van besluit[2] OCW - actie is gepland op basis van besluit[3] Financiën - geen actie[4] IenM - actie is afgerond[5] EZ - actie is gepland op basis van besluit[6] SZW - actie is afgerond[7] VWS - actie is afgerond[8]

[1] Begroting VenJ 2014.
[2] Begroting WenR 2015.
[3] Begroting OCW 2015.
[4] Op dit moment zijn er geen bezuinigingen op budgetten van DNB, AFM, NLFI, waarderingskamer en DRZ.
[5] Begroting IenM 2015.
[6] Begroting EZ 2015.
[7] Begroting SZW 2014, artikel 11 en Jaarverslag SZW 2013, artikelen 11 en 96.
[8] De begroting VWS wordt conform de Rijksbegrotingsvoorschriften opgesteld.

Aanbeveling uit onderzoek van de Algemene Rekenkamer	Toezegging van bewindspersoon	Nawoord van Algemene Rekenkamer	Stand van zaken op aanbeveling
Aan de ministers van BZK, EZ, Financiën, IenM, OCW, SZW, VenJ, VWS In de eerstkomende departementale begrotingen moet het kabinet een apart hoofdstuk 'Uitvoeringsorganisaties behorende bij het departement' op nemen, waarin alle voornemens om te bezuinigingen op uitvoeringsorganisaties (ongeacht hun organisatorische vorm) expliciet worden vermeld. Daarbij zou expliciet moeten worden aangegeven hoe het voorgestelde structurele budget, de publieke taak en de positie van de uitvoeringsorganisatie op elkaar zijn afgestemd.	Geen toezegging: de minister van Financiën stelt dat bestaande voorschriften en instrumenten hierin moeten voorzien.	Helaas neemt de minister onze aanbeveling om dat in een apart hoofdstuk te doen helaas niet over.	**VenJ** - actie is afgerond[9] **WenR** - geen actie[10] **OCW** - geen actie[11] **Financiën** - geen actie[12] **IenM** - geen actie[13] **EZ** - geen actie[14] **SZW** - actie is afgerond[15] **VWS** - geen actie[16]

[9] Begroting VenJ 2014.
[10] Zie reactie Financiën.
[11] Zie reactie Financiën.
[12] De bewindspersoon heeft geen toezegging gedaan.
[13] Zie reactie Financiën.
[14] Zie reactie Financiën.
[15] Begroting SZW 2014, artikel 11 en Jaarverslag SZW 2013, artikelen 11 en 96.
[16] Zie reactie Financiën.

Aan de ministers van BZK, EZ, Financiën, IenM, OCW, SZW, VenJ, VWS Bij elk jaarverslag moet het kabinet inzichtelijk maken in hoeverre taakstellingen door uitvoeringsorganisaties zijn gerealiseerd en welke maatregelen er zijn getroffen om de bezuinigingen op verantwoorde wijze te realiseren.	De minister van Financiën kan zich vinden in deze aanbeveling. Een recente aanpassing in De Rijksbegrotingsvoorschriften voorziet daarin: vanaf 2012 zijn agentschappen verplicht om in hun jaarverslag aan te geven welke maatregelen zij nemen om taakstellingen te realiseren. De ministers zullen de onder hen ressorterende zbo's en rwt's met klem vragen hetzelfde te doen.	Wij vinden het spijtig dat de minister de aanbeveling niet overneemt om het kabinet jaarlijks een rapportage te laten opstellen waarin op het niveau van individuele uitvoeringsorganisaties veranderingen in budgetten en taakuitoefening zichtbaar wordt gemaakt. De jaarverslagen en begrotingen zouden naar de mening van de minister daarmee weer in omvang gaan toenemen en dat wil hij niet. Volgens ons is dat ook niet nodig, wanneer de hiervoor ruim beschikbare webfaciliteiten worden benut.	**VenJ** - actie is afgerond[17] **WenR** - actie gepland op basis van besluit[18] **OCW** - actie is afgerond[19] **Financiën** - actie is in uitvoering **IenM** - geen actie[20] **EZ** - actie is in uitvoering **SZW** - actie is afgerond[21] **VWS** - actie is afgerond[22]

[17] Begroting VenJ 2014.
[18] In het jaarverslag staat per agentschap een kwalitatieve toelichting opgenomen van de wijze waarop het agentschap de taakstelling heeft ingevuld.
[19] Begroting OCW 2014.
[20] In de Rijksbegrotingsvoorschriften is voor het jaarverslag geen voorschrift opgenomen met betrekking tot het aangeven van maatregelen die uitvoeringsorganisaties nemen om taakstellingen te realiseren. IenM heeft daarom niet hierover gerapporteerd in het jaarverslag.
[21] In artikel 96 van het jaarverslag is een toelichting op de invulling van de taakstellingen opgenomen.
[22] Het jaarverslag VWS wordt conform de RBV opgesteld.